

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА КРИМІНАЛІСТА

Тези представляють результати розгляду ключових процесуальних аспектів взаємодії слідчого та криміналіста в рамках досудового розслідування кримінальних правопорушень. Особлива увага приділена правовому статусу криміналіста як спеціаліста згідно з положеннями Кримінального процесуального кодексу України, а також порядку його залучення до участі у слідчих (розшукових) діях, а також правовому регулюванню спільних дій сторін та практичних підходах до організації ефективної криміналістичної підтримки слідчих дій.

Залучення криміналіста до досудового розслідування є важливим чинником, що суттєво впливає на повноту, об'єктивність та законність збирання доказової інформації. Як спеціаліст, він володіє комплексом знань, методик і технічних засобів, які дозволяють виявляти, фіксувати, вилучати та зберігати сліди злочину належним чином, аналізувати обстановку події з точки зору криміналістичної логіки, надавати рекомендації слідчому щодо тактики проведення конкретних слідчих (розшукових) дій та гарантувати допустимість зібраних доказів у судовому процесі.

Ключові слова: слідчий, криміналіст, процесуальна взаємодія, кримінальне провадження, досудове розслідування.

У ході розслідування будь-якого роду кримінальних правопорушень процесуальна взаємодія слідчого та криміналіста є невід'ємним і ключовим елементом ефективного досудового розслідування. Сучасний кримінальний процес фактично в усьому потребує комплексного підходу до збирання, дослідження, аналізу та оцінки доказів, що буде неможливим без процесуальної взаємодії на різних стадіях розслідування між слідчим та криміналістом, адже в певних випадках знань і навичок слідчого може бути недостатньо для виконання ним своїх обов'язків, до прикладу, для всебічного, повного та об'єктивного дослідження всіх обставин, що підлягають з'ясуванню, тому в таких випадках буде залучатися спеціаліст-криміналіст.

Безпосередня взаємодія слідчого та криміналіста передбачає їхню спільну діяльність як суб'єктів кримінального провадження, при цьому, з керівною та організуючою роллю слідчого, що спрямована на реалізацію завдань кримінального судочинства. До того ж, така взаємодія залежить від характеру та виду правопорушення і характеризується узгодженістю дій за змістом, метою, місцем, часом та засобами, враховуючи обставини конкретного кримінального правопорушення та обставини, які необхідно встановити під час розслідування, виходячи із слідчої ситуації, яка склалася. Також, насамперед, важливо, що ініціатива залучення криміналіста до участі в слідчих (розшукових) діях, зазвичай, належить саме слідчому і ним координується [1, с. 126].

При розслідуванні кримінальних правопорушень відповідно до абзацу 2 пункту 5 розділу II Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами і підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні формують слідчо-оперативну групу (далі — СОГ), а до її складу включаються, зокрема, слідчого та спеціаліста-криміналіста, що безперечно передбачає їхню взаємодію під час розслідування [2].

Крім того, відповідно до статті 71 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) спеціаліст-криміналіст зобов'язаний прибути за викликом слідчого і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади, виконувати вказівки слідчого, якщо криміналіст був залучений з його ініціативи та давати пояснення з поставлених питань. Криміналіст має право звертати увагу слідчого на характерні обставини чи особливості речей або документів, з дозволу слідчого ставити запитання учасникам процесуальної дії, що є безпосередньою взаємодією криміналіста і слідчого під час розслідування кримінального правопорушення. А також, згідно із тією ж статтею 71 КПК України спеціаліст-криміналіст має право надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань, викладати у висновку відомості, які мають значення для розслідування, але стосовно яких, йому не були поставлені запитання та ознайомлюватися із протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь та подавати зауваження до них [3]. Такі права, які надаються криміналісту цією статтею КПК України, не регламентують безпосередню взаємодію між слідчим і криміналістом, але з цього можна зробити висновок, що у будь-якому разі результати роботи криміналіста, які він викладає у формі висновків, довідок тощо вивчаються слідчим, відповідно, на основі цих висновків слідчий планує подальші дії, тактику розслідування, майбутні слідчі

(розшукові) дії та можливо негласні слідчі (розшукові) дії, тому, така навіть опосередкована взаємодія має значний вплив на розслідування.

Дуже важливою є взаємодія слідчого і криміналіста під час огляду місця події, на що вказує правова регламентація цього в Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами і підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. Тож, відповідно до пункту 10 цієї Інструкції на місці події спеціаліст-криміналіст надає консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань чи навичок, проводить експрес-аналіз за зовнішніми ознаками вилучених об'єктів, при цьому без надання письмового висновку та звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення [2, 4, с. 233-234].

Також, за дорученням слідчого, криміналіст під час огляду місця події проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, виготовляє відбитки, зліпки виявлених слідів, складає схеми, плани, графічні зображення оглянутого місця або певних речей, за потреби. Під час фіксації слідчим виявленої слідової інформації в протоколі огляду місця події криміналіст надає йому допомогу в здійсненні опису специфічних ознак — вид та кількість виявлених слідів, локалізація, способи виявлення та фіксування. За дорученням слідчого, криміналіст виготовляє таблицю огляду місця події, стенограму, аудіо-, відеозапис процесуальної дії, зліпки, схеми, упаковує носії комп'ютерної інформації та інші об'єкти і матеріали, які будуть долучатися як додатки до протоколу огляду місця події [2, 5, с. 129].

В контексті огляду місця події можна розглянути приклад взаємодії слідчого і криміналіста при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод (далі — ДТП). На місце ДТП, внаслідок якої спричинено тяжкі або ж середньої тяжкості тілесні ушкодження чи загибель людей для проведення огляду, зокрема, направляється спеціаліст-криміналіст. В даному випадку слідчий доручає криміналісту проведення орієнтувального і оглядового фотографування та відеозапису на місці пригоди, а у разі потреби вилучення слідів кримінального правопорушення. За участі криміналіста слідчий проводить огляд транспортних засобів на місці пригоди, зокрема, для визначення їх технічного стану [2].

Окремо можна виділити у розслідуванні роль слідчого-криміналіста і його взаємодію з іншими слідчими. Слідчий-криміналіст особисто або у складі постійно діючої СОГ виїжджає на місце події за кожним фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження із смертельними наслідками, скоєних в умовах неочевидності чи з обтяжуючими обставинами або ж кримінальних правопорушень, які викликають значний суспільний резонанс. Він керує діями інших слідчих під час огляду місця події, в чому і проявляється взаємодія з слідчими, надає практичну, методологічну допомогу та рекомендації членам СОГ, зокрема, слідчим та контролює складання протоколу огляду місця події. Також, за результатами проведення першочергових слідчих (розшукових) дій і отриманих даних, надає допомогу у складенні плану подальших слідчих дій, де висуває версії вчинення злочину, заходи щодо відпрацювання цих версій, із зазначенням термінів виконання кожної дії [2].

Окремо варто звернути увагу на Інструкцію про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі а проведенні огляду місця події. Передбачається, що на початку огляду слідчий разом із криміналістом визначає межі та порядок його проведення, а потім вже спеціаліст-криміналіст починає здійснювати фотографування та відеозйомку, після отримання доручення слідчого на проведення динамічної стадії огляду та завдання на виявлення слідової інформації криміналіст буде визначати алгоритм пошуку доказів, методи їх виявлення, потім знову узгоджують свої дії зі слідчим і тільки після погодження з ним приступають до огляду в динаміці. Перед використанням руйнівних методів пошуку слідів, знову потрібно отримати на це згоду слідчого і визначити пріоритет слідової інформації, яку потрібно виявити, для подальших експертних досліджень в лабораторних умовах. Про всі вжиті заходи та факти виявлення слідів криміналіст повідомляє слідчого [6].

А після завершення огляду місця події, криміналіст консультує слідчого з питань, де необхідні певні спеціальні знання та навички стосовно особливостей та порядку упакування слідів та сліднослів, можливості їхнього дослідження, доцільності вирішення певних питань та необхідності залучення до цього інших спеціалістів, надає пояснення слідчому та іншим учасникам слідчих (розшукових) дій щодо застосування криміналістичної техніки, умов виявлення слідів та певних інших обставин, які потребують роз'яснення. До того ж, криміналіст несе відповідальність за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображення даних, у протоколі огляду, схемах, планах тощо [6, 7, с. 110].

Отже, з огляду на всі розглянуті повноваження, обов'язки та права криміналіста в аспекті його взаємодії із слідчим, можна зробити висновок, що така взаємодія має на меті забезпечення всебічності, об'єктивності та ефективності досудового розслідування, завдяки використанню певних спеціальних знань і навичок, якими володіє криміналіст і цим може доповнити роботу слідчого. Ретельно організована співпраця між слідчим і криміналістом дозволяє також забезпечити високу якість зібраної доказової інформації та ретельне опрацювання слідової картини, що відіграє чималу роль у розслідуванні. Слідчий, у свою чергу, координуючи дії криміналіста забезпечує контроль та правову основу процесуальних дій, тоді як криміналіст, вносить у процес потрібні, у кожному окремому випадку, спеціальні знання, навички, технічні засоби та методи, що забезпечує належну фіксацію, збереження і використання в подальшому зібраних доказів, з метою розкриття кримінального правопорушення та покарання винних.

References

1. Shpytko O.V. Formy ta vydy vzaiemodii slidchoho z inshymy uchasnykamy kryminalnoho provadzhennia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo. 2020. № 61. Tom 2. S. 125-128. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/30-1.pdf> (data zvernennia 29.03.2025).
2. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy «Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyavlenni ta rozsliduvanni» vid 07.07.2017 № 575. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82#w1_6 (data zvernennia 29.03.2025).
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (data zvernennia 29.03.2025).
4. Kovalevska Ye.V. Vzaiemodiia mizh uchasnykamy kryminalnoho provadzhennia v protsesi zastosuvannia spetsialnykh medychnykh znan: poniattia i pryntsypy. Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. Kryminalistyka. 2017. № 10. S. 233-236. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/49.pdf> (data zvernennia 29.03.2025).
5. Maliuha V.M. Formy, vydy i taktychni zasoby vzaiemodii slidchoho u kryminalnomu provadzhenni. Visnyk kryminalnoho sudochynstva. 2016. № 1. S. 125-131. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2016_Maluga.pdf (data zvernennia 29.03.2025).
6. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy «Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii» vid 03.11.2015 № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#n14> (data zvernennia 29.03.2025).
7. Pchielina O.V. Vzaiemodiia slidchoho ta inspektoriv-kryminalistiv pid chas dosudovoho rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen. Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademii». 2020. № 1. S. 107-111. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac8a6a07-c4e1-4c29-9683-a5889119b8b1/content> (data zvernennia 29.03.2025).

DOI 10.34132/mspc2025.01.11.12

Maryna Kydiuk
Andrii Levytskyi

PROCEDURAL ASPECTS OF THE INTERACTION BETWEEN THE INVESTIGATOR AND THE CRIMINALIST

The abstracts represent the results of consideration of key procedural aspects of the interaction of the investigator and the forensic in the framework of pre-trial investigation of criminal offenses. Particular attention is paid to the legal status of the forensic as a specialist in accordance with the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, as well as the procedure for its involvement in the investigative (search) actions, as well as the legal regulation of joint actions of the parties and practical approaches to the organization of effective forensic support for investigative actions.

Involvement of a forensic in pre-trial investigation is an important factor that significantly influences the completeness, objectivity and legality of gathering evidence. As a specialist, he has a complex of knowledge, techniques and technical means that allow you to identify, record, seize and store traces of the crime properly, analyze the situation of the event in terms of forensic logic, make recommendations to the investigator on the tactics of conducting specific investigative (search) actions and guaranteeing.

Key words: investigator, criminalist, procedural interaction, criminal proceedings, pre-trial investigation.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Марьяна Кидюк, студентка 4 курсу юридичного факультету, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Mariana Kydiuk, 4th year student of the Faculty of Law, Petro Mohyla National University of Mykolaiv, Ukraine.

Андрій Левицький, канд. юрид. наук, старший викладач кафедри цивільного та кримінального права і процесу, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв; начальник управління криміналістичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, полковник поліції, м. Миколаїв, Україна. E-mail: levichkiy@ukr.net

Andrii Levytskyi, Candidate of Law, Senior Lecturer at the Department of Civil and Criminal Law and Procedure, Petro Mohyla National University of Mykolaiv; Head of the Criminalistics Department of the Main Investigation Department of the National Police of Ukraine, Police Colonel, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: levichkiy@ukr.net

© М. Кидюк, А. Левицький
22.05.2025.

Стаття отримана редакцією

